

PERISKOP

FORUM FOR KUNSTHISTORISK DEBAT

Periskop: Forum for kunsthistorisk debat

Nr. 32, 2024

“Føroysk listasøga í dag”

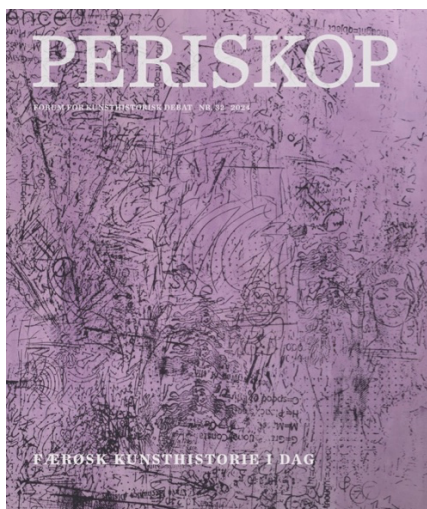
Heiti: “Innleiðing: Føroysk listasøga í dag”

Høvundur/høvundar: Anna Vestergaard Jørgensen, Nina Cramer, Bart Pushaw og Anna Maria Dam Ziska

Blaðsíðutal: 5-17

Dagfesting: 31.10.2024

DOI: 10.7146/periskop.v2024i32.150469

ANNA VESTERGAARD JØRGENSEN, NINA CRAMER,
BART PUSHAW, OG ANNA MARIA DAM ZISKA

INNLEIÐING

Føroysk listasøga í dag

Føroyar eru í eini viðkvæmari støðu í danskari listasøgu. Nógv føroysk listafólk hava nomið sær útbúgving á donskum stovnum og fingið yrkisleiðir í Danmark. Tá annar veraldarbardagi avbyrgdi Føroyar frá Danmark, stovnaðu føroysk listafólk Listafelag Føroya í Keypmannahavn í 1941, sum legði lunnar undir byrjanina av varandi listastovnum í Tórshavn í eftirkrígstíðini. Eins og føroysk listafólk hava ferðast til meginlandið í Evropa, hava útlendsk listafólk eisini ferðast til Føroyar og skapt myndir av oyggjunum gjøgnum øldirnar. Hóast hesa ríku ferðasøguna tvørtur um tjóðir, stríðist føroysk listasøga ofta móti uttanfyristandandi hugsanum, sum síggja landafrøðiliga frástøðuna frá Danmark sum eina ábending um mentanarligan marginalitet. Við hesi serútgávuni av *Periskop* ynskja vit at seta spurnartekin við móguleikarnar og avmarkingarnar, sum Føroyar, sum eitt stað fyri kritiska listfrøðiliga rannsókn, hava. Hóast hetta eru vit sera varug við, at við at halga eina serútgávu av *Periskop* til føroyska list eru vit eisini samsek í eini siðvenju at framleiða vitan um føroyska list úr Keypmannahavn og úr Danmark. Í komandi brotunum seta vit hesa serútgávuna í samband við – og ímóti – gransking í føroyskari listasøgu.

Føroysk list: Ein stutt søgufrøði

Hvat mál nýta granskarar at lýsa føroyska list? Í tekstum um føroyska list verða ávís uppáhald endurtikin ferð eftir ferð: Føroysk náttúra er óloysiliga knýtt at føroyskari list, og at Føroyar eru eitt fjarskotið land. Í bókini *Sekel: Føroysk list í hundrað ár*, nýtur danski listfrøðingurin Mikael Wivel (2011, 375) eina stereotypiska “miðju-periferi-” frásøgu við at skriva um Føroyar sum eina periferi:

Hóast Føroyar liggja úti í Norðuratlantsshavinum og langt burtur frá stóru metropolunum í heiminum, hevur landið gjøgnum 20. øld hildið fast í

sambandinum við listaliga lívið í meginlandinum í Evropa. Tískil hava rák úr suðuri eisini sett síni spor. Men týðiliga lokalar siðvenjur og eitt landslag við einum grovum, óvikandi sermerki hava ávirkað føroyska list meir enn nakað, sum kemuruttanífrá, og hevur hjálpt við at givið lisini eitt sermerkt lyft við kós móti tí ekspressiva og eksistentiella.¹

Hóast Wivel viðurkennir, at “meginlandið” hevur havt ávirkan, verða hundrað ár av føroyskari list í bókini hjá Wivel í stóran mun viðgjørd við at vísa á, hvussu listin líkist ella víkir frá tí, sum verður mett at vera eitt miðpunkt. Samstundis tykist myndlistin í Føroyum ikki kunna sleppa undan ávirkanini av lokalar landafrøði, og “periferiini” framleiðir einans týðning gjøgnum markørar av mentanarligum ymiskleika, tað, sum uttanfyristandandi síggja sum “eksotiskt”.

Hesar grundanir koma tó ikki bara frá donskum listfrøðingum. Føroyski rithøvundurin og politikarin Karsten Hoydal (1976) helt, at “Føroyar høvdu verið so fátækar í myndlistini” orsakað av tí harða veðurlagnum og grovu náttúruni.² Við øðrum orðum hava listafólk í Føroyum ikki bara stríðst við náttúruna sum myndevni, men eisini ímóti náttúruni sum meg. Orðini hjá Hoydal eru frá innleiðingini til framsýningina við føroyskari list í Keypmannahavn í 1976, sum Listafelag Føroya og Dansk-Færøsk Kulturfond skipaðu fyri. Í innleiðandi greinini hjá Hoydal gerst greitt, at hendan framsýningin – og framsýningarskráin – verða sæð sum eitt stig á leiðini at stuðla framtíðini hjá føroyskari list í Føroyum (og við almennum peningi). Hesir karmarnir vóru eisini til staðar í fyrstu yvirlitsframsýningini av føroyskari list í Keypmannahavn í 1955 [1], sum Listafelag Føroya eisini skipaði fyri. Her valdi Listafelagið at sýna fram verk, sum avmyndaðu Føroyar (Heinesen 1955, 17). Granskarar eins og listfrøðingurin Nils Ohrt (2021, 8-9) hava knýtt avmyndanina av landsløgum og bygdum hjá føroysku listafólkunum til ta sannroynd, at fyrstu føroysku listafólkini, sum finga akademiska upplæring í list, byrjaðu teirra framleiðslur í eini tíð við sterkum tjóðskaparkenslum – ein tíð, ið framsýningin í 1955 eisini hoyrir til.

Ávirkanin, sum Listafelag Føroya hevur havt á at skipa kanonina í føroyskari list, skal ikki undirmentast, og tá ein lesur gjøgnum framsýningarskráirnar gerst greitt, hvussu stóra ávirkan Listafelagið hevur havt á tað, ið verður skrivað um føroyska list í dag. Listafelagið varð stovnað tann 23. mars í 1941 av føroyskum listafólkum, sum vóru avbyrgd í Danmark, sum var hersett av nasistum, meðan Føroyar vóru undir bretskum ræði.

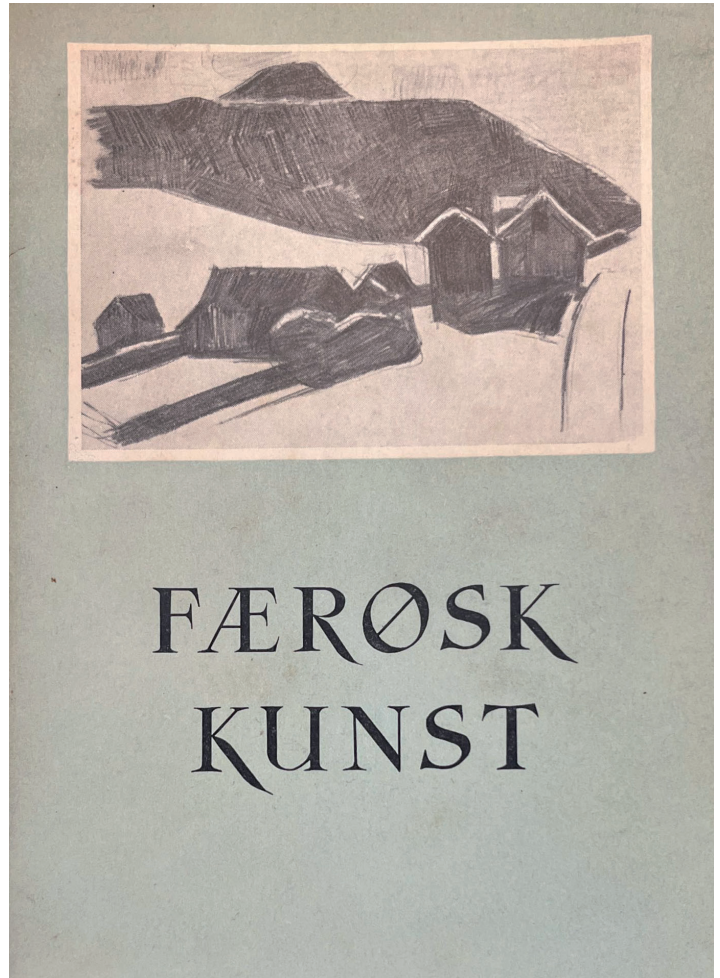
Sama ár skipaði felagið fyri fyrstu framsýningini við føroyskari list í atelie-rinum hjá Janusi Kamban á Nørrebrogade. Listafólkini, ið sýndu fram, vóru Gudmundur Hentze, Ingolf Jacobsen, Bodil Jensen, Sámal Joensen Mikines,

Bergithe Johannessen, Janus Kamban, Elinborg Lützen og Ruth Smith (Listafelag Føroya, uttan árstal). Endamálið hjá felagnum var at seta á stovn eitt tjóðsavn við føroyskari list, sum til allar tíðir skuldi vera sýnd fram í Tórshavn – eitt mál, sum gjørdist veruleiki í 1989, tá savnið hjá felagnum bleiv lagt saman við savninum hjá Løgtinginum (Føroya Almenna Listasavn) fyri at stovna Listasavn Føroya. Tá ein gongur í savninum í dag, er tað týðiligt, hvussu føroysk kanonlist eisini fysiskt er blivin til við tilognan av verkum.

Við øðrum orðum kunnu grundanirnar um føroyska list vera ógvuliga ymiskar. Men óansæð endamálið handan hesar klisjéirnar eru tær nakað, sum er skrivað við og ímóti føroyskari listasøgu: “Vit stríðast sjálvi við at sleppa av við klisjéirnar, men tað er ikki lætt, tá onnur heldur vilja fasthalda okkum í einum romantiseraðum, náttúru-defineraðum sjónarhorni”, sum listaummælarin og kuratorurin Kinna Poulsen (2011) skrivur í einum aftursvari til *Sekel* eftir Wivel.³ Og hóast

kend føroysk listafólk so sum Sámal Joensen Mikines, Ruth Smith og Ingálvur av Reyni hava avmyndað lokala (les: tjóðar-) landslagið og mentanina, er trongdin at síggja føroyska landslagið í framleiðsluni hjá øllum føroyskum listafólkum meiri problematisk.

Eins og hendan stutta søgufrøðin eisini vísur, hevur tað ikki altíð verið danskt yvrræði í skivingini um og framvísingini av føroyskari listasøgu, og føroyskir høvundar hava sjálvsagt eisini ávirkað, hvussu føroyska listasøgan er skrivað. Bárður Jákupsson, listamaður og fyrsti stjóri á Listasavni Føroya síðani stovnanina í 1989 til 2003, skrivaði bókina *Myndlist í Føroyum* í 2000 við eintøkum bæði á føroyskum og enskum. Og Kinna Poulsen hevur somuleiðis verið ein týðningarmikil megi í at skriva føroyska listasøgu úr Tórshavn við útgávum so sum

■ *Færøsk Kunst*
framsýningarskrá, 1955.

LISTAMÁL - Tekstir úr tíggjgunum um list og mentan (2017) og heimasíðunum Listinblog (virkin 2010-14 við Inger Smærup Sørensen) og Listaportal. Eins og sæst aftur í bókmentanarlistanum á hesi innleiðingini, er framleiðslan av føroyskari listasøgu, ið er latin úr hondunum á Listasavni Føroya, eisini av stórum týðningi.

At hertaka Føroyar

Inger Smærup Sørensen (2012) hevur víst á, at (donsk) ferðafólk hava ein týðandi leiklut í útbreiðsluni av náttúru í føroyskari list; tað er heilt einfalt eitt myndevni, sum selur. “Og danskarar elska føroyska list, teir kunnu næstan ikki fáa nóg mikið, og jú meira føroysk, jú betri. Men hví í grundini? Hava tey ikki ordilig listafólk í Danmark?”, spyr Sørensen (2012). Sama mál tekur Solveig Hanusardóttir Olsen (2019, 217) upp, tá hon skrivar at: “[...]tá útlendingar koma til Føroyar, vilja tey hava eina autentiska uppliving: lundar, Vestmannabjörgini, Mikines, fiskar, flagtak, seyðir, o.s.fr. Hetta er tað sama, ið ger seg galdandi í listini og er við til at upphalda *færø-kunst*.” *Færø-kunst* er eitt hugtak, sum er tætt knýtt at framsýningini av føroyskari list í Danmark, og – hóast tað enn verður brúkt í dag – hevur festi í fremjanini av føroyskum tjóðskaparsamleika og í tíðini, tá føroysk listafólk fóru undir at útbúgva seg í Danmark. Olsen (2019, 211) skrivar:

“Listin fevnir serliga um figurativar málningar av landslagi og náttúru, eisini kann tað vera løtumyndir av grindadrápi og føroyskum dansi. Í nýggjari tíð fevnir færø-kunst eisini um hálv-figurativar landslagsmálningar. Landsløgini eru oftast av reinari náttúru – eingin tekin eru um menniskju, bilar og skip.”

Við øðrum orðum er ein orsök til hesa frásøguna um føroyska list sum verandi perifer og knýtt at náttúruni tað, at føroysk list ofta verður sýnd fram í yvirlits-framsýningum ella -útgávum, sum eru í vanda fyri at skerja føroysku listina niður til nakað, sum er einsháttað gjøgnum tíðina og altíð verður sýnt fram á einum innleiðandi støði.⁴ Her heldur náttúran fram við at vera høvuðspunktið. Hóast sterka lyndið til at skilja føroyska list gjøgnum linsuna á einum innleiðandi heildarstøði, ger William Heinesen (1900-91) longu í 1955 (17) vart við, at tað er ógjørligt at fata føroyska list sum eina samlaða heild: “Ein kann ikki tosa um ein tjóðar- ella lokalan “skúla” av list, hvør fuglur syngur sín egna sang [...]”⁵ Hóast ein kann siga, at henda serútgávan er í sjálvum sær eitt slag av “yvirliti”, hava vit roynt at mótsvara innleiðandi tekstum um føroyska list við at bjóða tekstir fram, sum fara í dýpdina við at greina verk, listaligt virki og framsýningar. Hetta málið samsvarar við nýggjar útgávur um útvald listafólk – útgávur, sum uppbyggja eitt

nýtt slag av frásögu um føroyska list (til dømis Ohrt 2019; Marnersdóttir 2010; Poulsen 2009; Warming 2007).

Tað er kortini ikki nakað nýtt, at fólk eru íðin at “fanga” og samla føroyska náttúru. Listafólk hava leingi ferðast til Føroya, og hjáveran av útlenskum ella uttanfyristandandi listafólkum hevur havt eina avgerandi ávirkan á, hvussu føroyingar av fyrstan tíð fingi atgongd til tilfar og mannagongdir at fara undir at gera myndlist. Danski listfrøðingurin Henrik Bramsen (1955, 31-32) tosar enntá um, at dansk listafólk *málandi hertaka* Føroyar, sum tekur seg upp m.a. við avmyn-

[2] Frederik Theodor Kloss:
Fuglefangsten under Store Dimon på Færøerne, 1854. Jægerspris Slot, Kong Frederik den Syvendes Stiftelse.

[3] Sámal Joensen-Mikines:
Grindedráb (Grindadráp), 1942.
Vatnlitir, pennur, brúnt blekk,
24.7 x 31.8 cm. SMK.

danini hjá Niels Bjerre av føroysku náttúruni í 1920unum. Men Føroyar sum listasøguligt myndevni eru til áðrenn hetta. Til dømis týskt føddi listamaðurin Frederik Theodor Kloss fór við á ferðina hjá krúnprinsi Frederik (VII) til Føroya í 1844 og málaði fimm málningar av tí, sum gjørdist stereotypisk myndevni av landinum, so sum grindadráp og fuglaveiðu [2]. Føroyski granskarin og yrkjarin Kim Simonsen (2012) ber fram, at tilfarið fyri vaksandi føroysku tjóðskaparkensluna í 19. øld hevði støði í ferðafrásagnum um og úr Føroyum. Meðan granskingin hjá Simonsen savnar seg um bókmentir, er eingin líknandi gransking, sum fer í dýpdina í ávirkanini á eina tjóðaskaparliga myndlist. Ein kundi til dømis víst á mætið millum amerikanska rannsakarfaran, listakvinnuna og tíðindakvinnuna Elizabeth Taylor, sum búði saman við dansku listakvinnuni Floru Heilmann, meðan hon vitjaði Føroyar í 1900-05 [2], og sum verður søgd at hava inspirerað føroyska listamannin Niels Kruse at gerast landslagsmálari (Warming 2008, 13). Eins og Bart Pushaw førir fram í hansara ritroynd í hesi útgávuni, vóru sjálvst elstu, varðveittu, føroysku listaverkini úr 19. øld tætt knýtt at umheiminum.

Hóast danskir listfrøðingar og listafólk hava áhuga í Føroyum (og føroyskari list), kann tað vera trupult at finna tilfar, sum fer í dýpdina við list úr Føroyum ella eftir føroysk listafólk í Danmark. Á Statens Museum for Kunst (SMK) finnast

einans 22 listaverk eftir sjev føroysk listafólk,⁶ hóast navnið á savninum kundi bent á, at stovnurin hevur eina ábyrgd at sýna fram list úr øllum ríkisfelagsskapinum. Burtursæð frá eini sjálvsmynd og eini nektarmynd eftir Ruth Smith og abstraktar málningar eftir Ingálv av Reyni eru øll hini føroysku verkini á SMK endurgevingar av føroyskari náttúru og myndevnum – so sum bygdaløg, landsløg og grindadráp [3]. Harvið verður ein fjølbroyttari umboðan av myndevnum og tilfari niðurraðfest. Í eini nýskrivaðari innkeypsstrategi verður júst list úr ríkisfelagsskapinum nevnt sum nakað nýtt: “Umboðanin av list úr ríkisfelagsskapinum – bæði søguliga og í okkara samtíð – er eisini til staðar sum ein partur av frásøgnini um mentanarlíga samleikan og søguna hjá tjóðini; ein frásøgn, sum týðiliga er eitt øki í vanrøkt, og sum tørvar serligt uppmerksemi.”⁷ Síðani hetta hevur savnið keypt verk eftir Hans Jákup Glerfoss, Ruth Smith, Zacharias Heinesen og Ingálv av Reyni, og í útgávuárinum av hesi serútgávuni vórðu eisini verk eftir Ruth Smith og Mikines hongd upp á veggirnar í føstu framsýningini.

Tað er tí greitt, at verk eftir føroysk listafólk verða sýnd fram í Danmark – og hava verið tað søguliga. Bergithe Johannessen var fyrsta føroyska listafólkið, sum fekk lokna útbúgving á listaakademium í Keypmannahavn, har hon bleiv innskrivað í 1925. Millum nýggjari dømi um føroysk samtíðarlistafólk, ið hava sýnt fram í Danmark, eru tekstilverkætlanin *Things Matter* eftir Randi Samsonsen á Trapholt (2023) og framsýningin *SÚGA* (2024) við verkum eftir Hansinu Iversen í hølinum Bonne Espérance, ið Jóhan Martin Christiansen rekur.

Føroysk listafólk hava eisini havt ávirkan á almenna rúmið í Danmark. Millum annað *Kosmiska rúmið* (1997) eftir Trónd Patursson, standmyndin av Christiani kongi tí fjórða (2019) eftir Hans Paula Olsen og felagsskapti verkið *Imaq, Havið, Havet* (2024), sum Hansina Iversen hevur skapt saman við Gudrun Hasle og Jessie Kleemann. Verkið var bílagt til hátíðarhaldið fyri hennara hátign drotning Margrethu, tá hon hevði sitið 50 ár á trónuni. [4] Týdnin-gurin av mentanarstovnum so sum Nordatlantens Brygge í Keypmannahavn ella Nordatlantisk Hus í Odense skal heldur ikki undirme-tast. Framsýningin *Samrøður um mjørka* (Nordatlantens Brygge

[4] Jessie Kleemann, Gudrun Hasle og Hansina Iversen: *Imaq, Havið, Havet*, 2024. Litað betong, føroyskt basalt og grønlandskt marmor. Nordatlantens Brygge, Keypmannahavn. Foto: Torben Eskerod/Nordatlantens Brygge. © Jessie Kleemann, Gudrun Hasle og Hansina Iversen.

2020-21) var eitt týðningarmikið dømi um eina yvirlitsframsýning, ið royndi at bróta frá avmarkaðu definitiónini upp á, hvat “føroyskt” er.⁸

Vit nevna ikki hesi verk og framsýningar fyri at geva ein nágreiniligan lista, men fyri at vísa á týðningin av føroyskum listafólkum í Danmark. Hóast hetta - og kanska ikki óvæntað - var undirtøkan frá donskum akademikarum og kuratorum sera avmarkað, tá vit eggjaðu fólki til at koma við íkasti til hesa serútgávuna. Hetta er ein áminning um óvissa plássið, sum føroysk list hevur í akademiska heiminum í Danmark, eitt kritiskt hol við álvarsligum avleiðingum, tá hugsað verður um, at tað finnast eingir móguleikar at lesa listasøgu á hægri støði í Føroyum. Frá okkara sjónarmiði tykist tað sum um, at føroysk listasøga ikki verður givin veruligan ans, ikki bara í donskum høpi, men eisini í Føroyum.

Við kós ímóti tvørtjóða listasøgum

Listakvinnan Carola Grahn (2017) hevur víst á, at har er “ein fínligur munur ímillum at ‘hugsa í útjaðaranum av heiminum’ og at ‘hugsa um útjaðaran av heiminum’”.⁹ Hon sipar til bráðliga áhugan hjá altjóða listaheiminum í list og estetikki úr Sámalandi, og hóast sama mongd av uppmerksemi kanska ikki er galdandi fyri føroyska list, hevur sundurskiljingin millum “í” og “um” eisini týðning í hesum høpi. Við hesi serútgávuni av *Periskop* hava vit roynt at sloppið undan eini avmarkandi tilgongd til føroyska list við at vera í samrøðu og samstarvi við føroysk yrkisfólk, listafólk og kuratorar.

Harafturat er hendan útgávan av *Periskop* í samrøðu við fyrrverandi royndir at seta føroyska list og listasøgu í ein tvørtjóða samanhag heldur enn ein tjóðskaparligan. Slíkar verkætlanir fevna um *Rethinking Nordic Colonialism: A Postcolonial Exhibition in Five Acts* (2006), sum fataði um framsýningar, verkstovur og mentanartiltøk í Reykjavík (Íslandi), Nuuk (Kalaallit Nunaat), Rovaniemi (finska Sámaland), Keypmannahavn (Danmark), Helsinki (Finnland), Oslo (Noreg) og Stokkholm (Svøríki) – og Tórshavn. Parturin í Tórshavn var ein framsýning og ein filmsskrá í Listasavni Føroya umframt eitt spoken word-/performance-/tónleikatiltak í Norðurlandahúsinum. *Rethinking Nordic Colonialism* taldu Føroyar við í tvørtjóða samanvevjingina av (fyrrverandi) danska heimsveldinum, sum ofta er yvirsæð (sí Körber og Volquardsen 2014; Thisted og Gremaud 2020). Eins og antropologurin Firouz Gaini (2006, 6) skrivaði um tiltøkini í Tórshavn: “Vanliga eru vit periferiin, sum er ósjónlig í størri, urbaniseraðum samfeløgum. Hesa ferð hevur tann sokallaða periferiin verið konteksturin, miðpunktíð, av eini framsøknari verkætlan við høgari raðfesting”.¹⁰

Trongdin til at nokta statusin sum periferi og heldur vísa á Føroyar sum eitt av mongum miðpunktum fyri mentanarliga framleiðslu var eisini byrjanar-

[5] Laila Mote: plakat til seminarið *Confronting Coloniality*, 2023. © Laila Mote.

staðið til seminarið *Confronting Coloniality: Trans-Cultural Connections in the Faroe Islands and Beyond* [5], sum var fyriskipað av fleiri av ritstjórunum og høvundunum í hesi serútgávu.¹¹ Seminarið var í Norðurlandahúsinum í mars 2023 og bjóðaði røðarum og luttakarum at samrøðast um møguleikarnar og avmarkingarnar hjá Føroyum sum eitt byrjaðarstað fyri spurningar umkring kolonialismu, kolonialitet og list. Í nógvar mátar hevur seminarið verið við til at seta saman hesa serútgávuna av *Periskop*.

Verkætlanir so sum *Rethinking Nordic Colonialism* og *Confronting Coloniality* eru við til at spyrja trupla spurningin um, hvussu ein staðsetir Føroyar í tí (post)koloniala. Eins og Vár Eydnudóttir vísir á í hennara íkasti til útgávuna, eru Føroyar ofta gloymdar ella yvirsæddar í kjakinum um norðurlenska kolonialismu, av tí at landið ikki hevur havt ein greiða støðu hvørki sum koloni ella koloniveldi. Eins og gerst greitt í hennara grein um kolonialu framsýningina í

Keypmannahavn í 1905, eru Føroyar ikki “uttan fyri” kolonialismu og kolonialitet. Hóast henda útgávan ikki snýr seg um kolonialismu ella kolonialitet, eggjar viðgerðin av imperialum viðurskiftum okkum til at hugsa um tvørtjóða sambond í fortíðini, íðini og framtíðini. Tað er ikki ein loysn upp á trupulleikan av einum fyrrverandi tjóðskaparligum orðaskifti um føroyska list at grunda um føroyska listasøgu (einans) í postkolonialum kørmum. Í roynd og veru kunnu vit endurorða útsøgnina hjá Carolu Grahn (2017, 42) og siga: Ikki bara áttu føroysk listafólk at tosað um føroysk viðurskifti, tey áttu at tosað um alt! Einhvør framtíðarfatan av føroyskari listasøgu má vera varug við og umboða kreativa kompleksitetin hjá listini. Við øðrum orðum mugu vit meta um og virða listaverkini í sjálvum sær.

Íkast

Eins og henda innleiðingin sipar til, er kolonialsøga ein týðningarmikil linsa at síggja og skilja føroyska list og visuella mentan ígjøgnum. Við at viðgera fotomyndir og annað skjalasavnstílfar, ið viðvíkur kolonialu framsýningini í Tivoli í Keypmannahavn í 1905, greinar íkastið hjá **Vár Eydnudóttur** “Tær leiddust í hjartanum av heimsveldinum” samskiftið millum “luttakarar” úr ymsum pørtum av danska heimsveldinum á framsýningini sum ábendingar um, hvussu Føroyar eru vavdar upp í kolonialitet. **Nívi Christensen** skrivar um uppsetingina av *DISH* (2017) eftir Jóhan Martin Christiansen á listasavninum í Nuuk, sum varpar ljós á samansetta arvin eftir føroyskar fiskimenn í Føroyingahavnini (Kangerluarsoruseq). Í “Bláir lundar: Fuglaestetikkurin hjá Díðriki av Skarvanesi” grundar **Bart Pushaw** um myndeðvini og tilfarið í myndunum hjá Díðriki og vísur á samanhingin við handilsskapin í 19. øld, har fuglar vóru vísindalig handilsvøra, og á danska handilsmonopolið í Føroyum.

Útgávan fevnir eisini um kritiskar tulkningar og greiningar av viðurkendum listafólkum í føroysku listasøguni. Ritroyndin hjá **Maxine Savage** “At síggja landsløg fyri sær: (sjálvs-) portrett av Ruth Smith” kemur upp í millum eksisterandi tekstirnar um Ruth Smith og førir fram, at hennara unikka sameining av portretti og landslagi ikki eigur at vera tulkað sum nakað “óliðugt”, men heldur sum listalig tilætlan. Ritroyndin hjá **Isabelle Gapp**, “Vatnlistasøgur í Norðurlantshavi: Frida Zachariassen og fiskiskapurin í Føroyum”, setur málningarnar eftir Zachariassen frá 1950unum av føroyskum fiskakonum í samband við tvørtjóðasøgur um ídnað, yrkisfeløg og kynsbundið arbeiði, sum hevur ávirkað “kvinnu-hav-fisk sambond”. **Jóhan Martin Christiansen** presenterar eitt úrval av standmyndum eftir Janus Kamban, meðan hann samstundis vísur á eina áður yvirsædda síðu av lívi og yrki Kambans og uppdagar ein kviran samgongufelaga tvørtur um ættarlið og tvørtur um føroyska listasøgu. Í ritroyndini “Kroppur og

heim: Samráðing av skyldskapi í *Babyboom* eftir Astrid Andreassen” tulkar **Lotte Nishanthe Winther** verkið *Babyboom* við støði í kritiskum sjónarhornum um tvørtjóða ættleiðing. Winther spyr, hvussu tað, at Føroyar síðani 1970ini hava havt eitt av hægstu tølunum fyri tvørtjóða ættleiðing per íbúgva, kann ávirka okkara fatan av verkinum.

Í ritroyndini “Tita Vinther: At veva tað einlitta” nýtur **David W. Norman** ein hóp av sjónarmiðum at greina vovnu verkini eftir Titu Vinther úr ull og hestahári. Hann skrivar eitt nú um listahandverk í mun til verkini, umframt teirra samband við feministiskt arbeiði innan minimalistiskan serialitet og rasuknýtta grundarlagið á tí einlitta.

Í ritroyndini “Elinborg Lützen: Undirsjóvarhugaheimar” viðger **Anna Maria Dam Ziska** linoliumsprentini hjá Lützen og vísur á, at hesi surrealistiku prentini smíðaðu eina nýggja leið í føroyskari list – eina leið, ið hvørki fæst við afturkennilig landsløg ella fullkomna abstraktión. Tað abstrakta er eisini í miðdeplinum í verkunum hjá **Hansinu Iversen** og **Julie Sass**. Her bera tær fram eitt kuraterað útval av verkunum hjá hvørjum øðrum, og eins og innleiðingin eftir **Onnu Vestergaard Jørgensen** eisini ger vart við, deila Iversen og Sass ein sterkan vilja til at byggja listalig og kuratorisk sambond bæði ímillum og út um teirra egnu praksisir.

Í ritroyndini “Uttan fyri karmarnar” greinar **Kinna Poulsen** skulpturrøðina *When Will You Come To See You Like I Do?* eftir Randi Samsonsen. Skulpturarnir taka skap sum bundin, ullint skapilsí, sum eru sett upp á almennum støðum so sum í Miklagarði í Tórshavn. Í ritroyndini setur Poulsen verkini í ein størri samanheng og vísur á aðra menning í føroysku samtíðarlistini. **Laila Mote** arbeiðir eisini við skapilsísum, tó við øðrum endamálum og tólum. Í hennara ritroynd ber hon fram sína egnu tilgongd til sjálvsumboðan sum verandi eitt listafólk í rasuminniluta í Føroyum gjøgnum verurnar, sum mynda hennara verk, surrealismu sum myndamál fyri fremmandagerð og strategisku nýtisluna av føroyska landslagsmyndeinvinum.

Hendan serútgávan fevnir eisini um trý ummæli av útgávum, sum fara út um føroyska listahøpið, men sum granska evni, ið verða borin fram í hesi útgávu. **Helene Birkeli** skrivar um *A Circumpolar Landscape: Art and Environment in Scandinavia and North America, 1890-1930* (2024) eftir Isabelle Gapp; **Pauline Koffi Vandet** ummælir katalogið *Rise of the Sunken Sun* (2024), sum varð gjørt til fram-sýningina hjá Inuuteq Storch til biennialina í Venesia í 2024; og **Adam Bencard** ummælir tekstasavnið *Altid forandret* um verk eftir Emil Westman Hertz.

Undantikið ummælini eru øll íkastini til hesa serútgávuna týdd úr donskum og enskum til føroyskt. Vit kunnu ikki fulltakka **Beinir Bergssyni** fyri hetta

stóra arbeiðið. Týðingarnar gerast tøk ar á heimasíðuni periskop-tidsskrift.dk, tá serútgávan er givin út. Tað er okkara vón, at atkomiligheitin av tekstunum á ymsum málum fer at styrkja samrøðurnar um føroyska listasøgu í dag og í fram-tíðini.

Føroyskað hevur Beinir Bergsson

VIÐMERKINGAR

- 1 Sitat á enskum: “Although the Faroe Islands lie out in the North Atlantic and far from the great metropolises of the world, throughout the twentieth century they have maintained their connection with the artistic life of the Continent. Currents from the south have therefore left their mark. But clearly local traditions and a landscape of a rugged, absolute character have influenced Faroese art far more than all that comes from the outside, and have helped give it a characteristic lift in the direction of the expressive and the existential.”
- 2 Sitat á danskum: “Færøerne har været så fattige på bildende kunst.”
- 3 Sitat á danskum: “Vi kæmper selv med at komme af med klichéerne, men det er ikke let, når andre foretrækker at beholde os i en romantiseret, naturdefineret optik.”
- 4 Sí dømi um tílíkar framsýningar í árunum 2003-17 í Olsen (2019, 213).
- 5 Sitat á danskum: “Om nogen national eller lokal skole er der ikke tale, hver fugl synger med sit næb [...]”
- 6 Elinborg Lützen; Ingálvur av Reyni; Ruth Smith; Sámal Joensen-Mikines; Torbjørn Olsen; Zacharias Heinesen; Hans Jákup Glerfoss.
- 7 Sitat á danskum: “Også repræsentationen af rigsfællesskabets kunst – både historisk og i nutiden – fremstår som en stadig pågående del af fortællingen om nationalstatens historie og kulturelle identitet, der vel at mærke er et forsømt område, som kræver særlig opmærksomhed.” “SMK acquisition strategy 2018–21”.
- 8 Henda tilgongdin til føroyska samtíðarlist sæst eisini aftur í framsýningini *BROT* (2022-23) á Listasavni Føroya, sum stóð í kontrast til siðbundnar yvirlitsframsýningar umframt føstu framsýningina á savninum sjálvum.
- 9 Sitat á enskum: “...delicate difference between ‘thinking at the edge of the world’ and ‘thinking about the edge of the world’”.
- 10 Sitat á enskum: “Usually, we are the periphery that is invisible in the larger urbanised societies. This time the so-called periphery has been the context, the central arena, of an ambitious project of high priority.”
- 11 Seminarið var fyriskipað av Vár Eydudóttur, Onnu Vestergaard Jørgensen og Bart Pushaw. Talarar vóru Nivi Christensen, Kalpana Vijayavarathan, Bart Pushaw, Malan Marnersdóttir, Nina Cramer, Kim Simonsen, Aká Hansen, Jóhan Martin Christiansen, Kinna Poulsen, Laila Mote, Vár Eydudóttir, Anna Vestergaard Jørgensen og Isabelle Gapp.

BÓKMENTALISTI

- Bramsen, Henrik. 1955. "Danskes andel i Færøernes maleriske opdagelse". Í *Færøsk kunst* (exh. cat.), 26-39. Keypmannahavn: Listafelag Føroya.
- Gaini, Firouz. 2006. "The Sound of Oppression". Útgivið online by *Rethinking Nordic Colonialism*: <http://www.rethinking-nordic-colonialism.org/files/index.htm> (last accessed March 18, 2024).
- Grahn, Carola. 2017. "The Delicate Difference Between 'Thinking at the Edge of the World' and 'Thinking About the Edge of the World'". *Afterall* no. 44, 32-43. <https://doi.org/10.1086/695511>
- Heinesen, William. 1955. "Færøsk kunst". Í *Færøsk kunst* (exh. cat.), 15-24. Keypmannahavn: Listafelag Føroya.
- Hoysdal, Karsten. 1976. "Udviklingen af bildende kunst på Færøerne". Í *Færøsk kunst* (exh. cat.), n.p. Keypmannahavn: Listafelag Føroya and Dansk-Færøsk Kulturfond.
- Jákupsson, Bárður. 2000. *Myndlist í Føroyum*. Vestmanna: Sprotin.
- Listafelag Føroya. N.D. *Gerðabók*. Útgivið online: <https://www.listafelag.fo/um-okkum/soega-felagsins> (síðst vitjað 19. mars, 2024).
- Listaportal (website): <https://www.listaportal.com/> (síðst vitjað 22. mars, 2024).
- Listinblog (website): <https://listinblog.blogspot.com/> (síðst vitjað 22. mars, 2024).
- Marnersdóttir, Malan. 2010. *Frida Zachariassen*. Tórshavn: Listasavn Føroya.
- Ohr, Nils. 2021. *Mellem Færøerne og maleriet: Samuel Joensen-Mikines, Ruth Smith, Ingálvur av Reyni*. Tórshavn: Listasavn Føroya.
- 2019. *Elinborg Lützen: Svart-hvitur gandur*. Tórshavn: Listasavn Føroya.
- Olsen, Solveig Hanusardóttir. 2019. "Føroyska náttúran í list: fyrr og nú." Í *Frændafundur 9: Fyrirlestrar frá íslensk-færeyskri ráðstefnu í Reykjavík 26.-28. ágúst 2016*. Frændafundur, Hugvísindastofnun Háskóla Íslands, Reykjavík, pp. 211-218.
- Poulsen, Kinna. 2009. *Steffan Danielsen*. Tórshavn: Bókagarður
- 2011. "Ikke meget at grine af..." *LISTIN* (6. mai), online: <https://listinblog.blogspot.com/2011/05/ikke-meget-at-grine-af.html> (síðst vitjað 11. mars, 2024).
- 2017. *Listamál: Tekstir úr tíggjunum um list og mentan*. Tórshavn: Sprotin.
- Simonsen, Kim. 2012. *Literature, Imagining and Memory in the Formation of a Nation. Travel Writing, Canonisation and the Formation of a National Self-image in the Faroe Islands* (PhD ritgerð). Roskilde: Roskilde University.
- Sørensen, Inger Smærup. 2012. "Gløgt er gestsins eyga og mappan á tremur er fyllt". *Listinblog* (online): <http://listinblog.blogspot.com/2012/07/glgt-er-gestsins-eyga-og-mappan-tremur.html> (síðst vitjað 9. mai, 2024).
- Warming, Dagmar. 2007. *Ruth Smith: Lív og verk*. Tórshavn: Listasavn Føroya.
- 2008. "Identity and Art". *Modern Art from the Faroe Islands*: 9-30. Wien: Leopold Museum og Tórshavn: Listasavn Føroya.
- Wivel, Mikael. 2011. *Sekel: Færøsk kunst i hundrede år / Century: One Hundred Years of Faroese Art*. Trans. James Manley. Tórshavn: Listasavn Føroya.